

MUUNGANO WA ELITES

102/3

KISWAHILI
(Fasihi)

Karatasi ya 3

Machi 2025 – Saa: 2½

Jina Na.ya Usajili.....Mkondo.....

Shule.....Tarehe.....Sahihi.....

Maagizo.

- Andika jina lako, nambari ya usajili na mkondo kwenye nafasi ulizopewa hapo juu.
- Tia sahihi yako kisha uandike tarehe ya mtihamu katika nafasi ulizopewa hapo juu.
- Jibu maswali **manne** pekee.
- Swali la **kwanza** ni la **lazima**.
- Maswali hayo mengine yachaguliwe kutoka sehemu nne zilizobaki; yaani Riwaya, Tamthilia, Hadithi Fupi na Fasihi Simulizi.
- Usijibu maswali **mawili** kutoka **sehemu moja**.
- Majibu yote **lazima** yaandikwe kwa lugha ya Kiswahili.
- Majibu yote **sharti** yaandikwe kwenye nafasi ulizoachiwa kwenye kijitabu hiki cha maswali.
- Karatasi hii ina kurasa 16.**

KWA MATUMIZI YA MTAHINI PEKEE

Swali	1	2	3	4	5	6	7	8	Jumla
ALAMA									

SEHEMU A: USHAIRI

1. LAZIMA

Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali yanavofuata.

Awaza akiwazua,kwa nini yeye hiniwa?
Kasi yeye ajibikia,yote masaa ‘takiwa
Sawa punda amekuwa,masaibu andaliwa
Bahati inamwandama,apaa fika paani

Ngumu kasi kwa hakika,wake moyo tamaata
Yake maisha umika,nyingi hatari ‘apata
Sugu wechi awashika,kiua tabu zipata
Bahati inamwandama,apaa fika paani

Butu silaha zishika,marafiki wa daima
Adui anamyeka,kali silaha jihama
Mengi mateso ‘teseka,lini haya yatakoma?
Bahati inamwandama,apaa fika paani

Mifuko dola ‘kimbia,mamilioni ye’lindia
Peso peso mchukia,zimwonapo kakimbia
Omba omba kakua,mahitaji mlemea
Bahati inamwandama,apaa fika paani

Ulinzi atolea,usingizi twaupata
Giza macho tumbulia,nyinyi hatari huleta
Baridi mtekenyeya,mbu mlo waupata
Bahati inamwandama,apaa fika paani

Mfano kuku ‘jifia ,machozi mamba liliwa
Mhesh’ akizimia,upesi ambolezewa
Familia zaumia,misada kosa tumiwa
Bahati inamwandama,apaa fika paani

Machache tu kayanena,mengi ‘tatizo kalia
Serukali kaazana,yake hali badilia
Asikaru atapona,mema malipo raia
Bahati inamwandama,apaa fika paani.

Maswali.

- a) Nafsi nenewa katika shairi hili ana masaibu si haba. Thibitisha. (alama 5)
- b) Fafanua njia zozote tatu alizotumia mshairi ili kutosheleza mahitaji ya kiarudhi. (alama 3)
- c) Eleza muundo wa shairi hili. (alama 3)
- d) Changanua mitindo yoyote miwili iliyotumika katika shairi hili. (alama 2)
- e) Eleza toni ya shairi hili. (alama 2)
- f) Bainisha bahari **tatu** zilizotumika katika shairi hili (alama 3)
- g) Andika ubeti wa **nne** kwa lugha nathari. (alama 2)

SEHEMU B: RIWAYA**C. Momanyi: Nguu za Jadi.*****Jibu swali la 2 au la 3.***

2 ‘Suluhisho ni kwamba hayo mahema yapelekwe Matango... Hatuhami hata kwa makombora.’

- a) Eleza muktadha wa dondoo hili. (alama 4)
- b) Eleza sifa **nne** za msemaji. (alama 4)
- c) Fafanua umuhimu wa mandhari ya dondoo hili. (alama 4)
- d) Fafanua mikakati ambayo msemaji na wenzake walitumia kukabiliana na hali zao katika nchi ya Matuo. (alama 8)

- 3.a) Changanua mtindo katika dondoo hili. (alama 6)

‘...hakuwa na hamu ya kuzikimbilia zile noti wala kuchota zile sarafu. Alipozitazama, zilimtafishi na kumtia kichefuchefu. Hapo alipata nafasi ya kulikimbia na kujisalimisha. Jinamizi hilo lilimshtua sana hadi akaamka. Mwili wote uliloa jasho. Alijaribu kulala tena lakini akashindwa kabisa. Hapo ndipo aliposikia mayowe mfululizo. Kuna nini? Alifungua dirisha la chumba chake akatazama nje. Mama yangu!

- b) ‘Lazima tuokoe kizazi hiki kinachopotea nyikani bila matumaini.’

- i) Msemaji wa kauli hii amedhihirisha uwajibikaji mkubwa katika jamii. Thibitisha. (alama 7)
- ii) Jadili changamoto zinazowakumba wananchi kwa kurejelea hotuba ya Lonare katika Uga wa Taifa. (alama 7)

SEHEMU C: TAMTHILIA**T.M.Arege: Bembea ya Maisha*****Jibu swali la 4 au la 5***

4. "Yenyewe yamekuja wakati wake bora. Yangetokea jana ile ,leo hii tusingekuwa na la kusema"

a) Eleza muktadha wa dondoo hili. (alama 4)

b) Bainisha toni inayojitokeza katika dondoo hili. (alama 2)

c) Eleza umuhimu wa msemewa wa maneno haya katika kujenga:
i. Sifa za wahusika (alama 6)

ii. Maudhui (alama 8)

5 i. "Mara ile nilipokuja kilijitia kunifundisha hata kikanipa na homework!"

a) Eleza sifa sita za msemaji wa maneno haya. (alama 6)

b) Fafanua umuhimu wa mandhari ya dondoo hili katika kuendeleza tamthilia ya Bembea ya maisha.
(alama 6)

ii. Bembea inapolika na kukatika haiwi mwisho wa mchezo.

Jadili ukweli wa kauli hii ukirejelea tamthilia ya *Bembea ya Maisha*. (alama 8)**SEHEMU D: HADITHI FUPI****D.W.Lutomia na P. Muthama(wah.): Mapambazuko ya Machweo na Hadithi Nyingine.*****Jibu swali la 6 au la 7*****6 .P. Muthama."Nilitamani"**

"Wajua siku hizi huwezi kuamini yeyote apitaye na hasa akiomba msaada au umekuja kututapeli?"

a) Eleza muktadha wa dondoo hili. (alama 4)

b) Fafanua umuhimu wa msemewa wa maneno haya katika kukuza maudhui katika hadithi hii. (alama 5)

c) Fafanua jinsi mbinu ya majazi imetumika kujenga wahusika katika hadithi ya "Msiba wa Kujitakia." (alama 5)

d) Eleza changamoto sita zilizokumba wafanyikazi katika hadithi ya "Harubu ya Maisha." (alama 6)

7. D.M.Oigo :Kifo cha Suluhu

“Kwa muda wote nilioishi nawe, sikukuendea kinyume wala hayakunijia kichwani mawazo yenyewe.”

- a) Eleza muktadha wa dondoo hili (alama 4)
- b) Mrejerewa wa kauli hii anastahili kuomba msamaha.Thibitisha (alama 8)
- c) Eleza namna maudhui ya uwajibikaji yalishughulikiwa katika hadithi ya Mapambazuko ya Machweo. (alama 8)

SEHEMU E: FASIHI SIMULIZI

8. Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali yanavyofuata.

Katika enzi za zamani kabla ya majilio ya wakoloni,vita vilitokea kati ya jamii ya Sangura na jamii ya Kitivo.Vita hivi vilipiganwa na wanaume pekee kwa sababu jamii ya Sangura ilitaka kulipiza kisasi dhidi ya jamii ya Kitivo iliyokuwa imewaibia ngombe,mbuzi na kondoo wao.Kila jamii iliamini kuwa ingeshinda vita hivyo kutokana na kila jamii kuwa na zana zake za kivita kama mishale iliyopakwa sumu ya nyoka.

Kitali hiki kilizuka na kupiganwa kwa majuma mawili bila maji na chakula.Jamii ya Sangura iliwazidi nguvu wapiganaji kutoka jamii ya Kitivo na kuwaua kama mende.Walionusurika walikumbatiwa na wahaka uliowasababisha kutorokea kwingine ili kuopoa nafsi zao.

Jamii nzima ya Kitivo ilibaki na wanawake pekee bila wanaume.Wanawake wa Kitivo waliishi kwa majonzi kutokana na yale yaliyowajia ghafla hadi wanaume wa jamii ya Sangura wakawahurumia na kuamua kuwarithi.Watoto waliozaliwa walianza kuzungumza Kisangura.Hivi ndivyo jamii ya Kitivo ilivyomezwa na jamii ya Sangura na eneo zima la Kitivo likawa eneo la Sangura.

Maswali.

- a) Tambua na ufafanue kipera cha hadithi ulichokisoma hapo juu (alama 2)
- b) Eleza sifa **sita** za kipera ulichokitaja hapo juu (alama 6)
- c) Fafanua vizingiti **vinne** vinavyokumba ngomezi katika jamii (alama 4)
- d) Eleza namna fanani anaweza kuihusisha hadhira katika usimulizi wake (alama 4)
- e) Fafanua umuhimu wa kutumia maandishi kama njia ya kuhifadhi data (alama 4)

